

VLNĚNÁ ELEGANCE PRVNÍ REPUBLIKY

Petra Mertová ed.

Technické
muzeum
v Brně
2021

V A
JANČŮV
PLÁN
VEL. BRNA
z r. 1937.
Veškerá autoritosa
práva vyhrazena

Vydala:
REKLAMNÍ
ÚSTŘEDNÁ
PŘÍKLADY &
MOŠLITBA,
s. r. o. BRNO,
Nová 201, 6107

MEDLÁNKY

C

D

REČKO

VICE

Vis zvláštní
přílohy

F

KRÁLOVO-

-POLE

48

ŽABOVŘESKY

11

KOMÍN

JUNDRŮV

1

2

3

4

5

6

Zodni líbej

Hrubé díly

Hrubé kuby

Nádraží

Pač grej

bařing

Za zahradami

Maničky

Hlučky

Za plátky

Za kancelarj

Wilsonův les

Nad mlýnem

Kraví hora

Masarykova čtvrť

Slutý kopec

do Medlánky

do Více

do Kocianky

Palackého vřet

Kozí hora

Na valaškověm

Naortáky

Kocianka

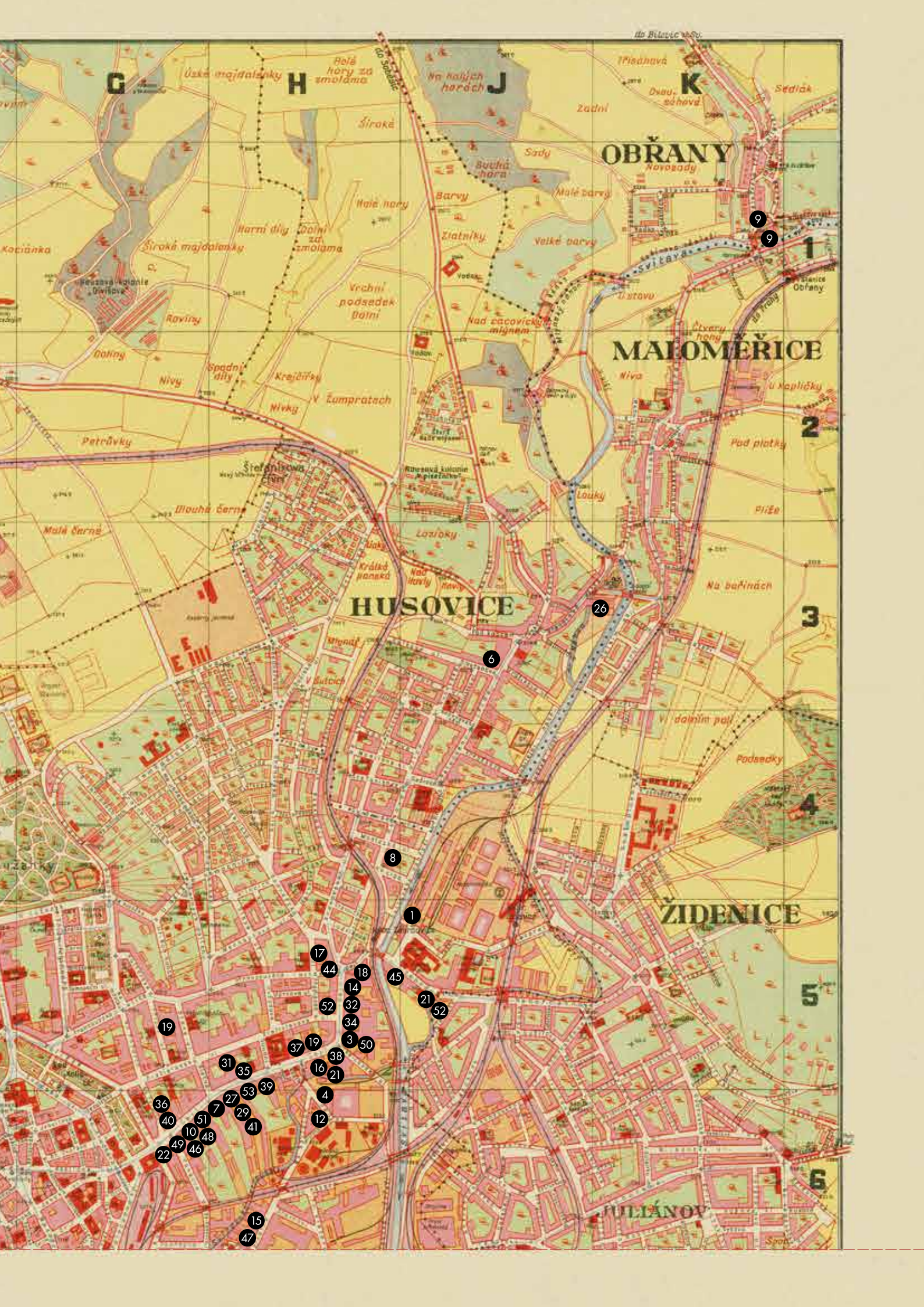
Čerpaný rybník

Byvalý rybník

Malá

U Zahradky

Svatý Petr

Mo Biletic vstou.

C

H

J

K

OBRÁNY

MALOMĚŘICE

HUSOVICE

ZIDENICE

JULIÁNOV

9
9

1

2

3

4

5

6

26

6

8

1

17

44

18

14

32

34

3

50

37

19

38

16

21

4

12

31

35

27

53

39

7

29

41

36

40

51

48

22

49

46

15

47

LEGENDA K MAPĚ

DLE PLÁŇŮ, MAP A PŘÍSL. PODKLADŮ KATASTRÁLNÍCH, MĚSTSKÝCH, VLASTNÍCH A JINÝCH CIVILNÍCH GEOMETRŮ V BRNĚ PŘEVĚDL ING. RUDOLF JANCŮ, ÚŘ. AUT. CIV. GEOMETR., TECHN. KANČ. V BRNĚ, ORLÚ 18. TEL. 14687.

VMĚŘIT-
KŮ: 1:11.520.

Z. r. 1937.

NEJOBSAŽNĚJŠÍ ORIENTAČNÍ JANCŮV PLÁN VEL- KÉHO BRNA

Továrny na sukno a vlněné zboží, přádelny, barevny a úpravny podle Adresářů Velkého Brna z roku 1927 a 1939.

1. Moritze Berana synové, a. s. / Moritz Beran's Söhne, A.G.
2. L. Auspitze vnukové / L. Auspitz Enkel
3. Bauer & Ornstein
4. Brněnská přádelna česané příze, a. s. / Brünnner Kammgarn-Spinnerei, A.G.
5. Svojanovská mech. tkalcovna Bratří Burešových
6. Julius Doubek, Husovice
7. Brück & Engelsmann
8. Československé textilní podniky Leopold Dokutil
9. Obřanská přádelna E. E. Essler / Obrzanner Spinnerei E. E. Essler
10. Dokutil a Rotter, spol. s r. o. / Dokutil & Rotter, G.m.b.H.
11. S. Feldhendler & Co.
12. Netty Fischer
13. Bedřich Hochwald a spol. / Fritz Hochwald & Co.
14. Moritz Fuhrmann
15. David Hecht
16. Emanuel Jacob Hecht
17. Josef Herold
18. Himmelreich & Zwicker
19. Jan Hošek
20. Jellinek & Seidl
21. Bratří Kleinové, továrna na sukna / Brüder Klein, Tuchfabrik
22. Max Kohn
23. Otto Kuhn & Co.
24. Aron a Jacob Löw Beer synové / Löw Beers Aron & Jacob Söhne
25. Moses Löw Beer
26. Fritsch a spol. a. s. / Fritsch & Co. A.G.
27. Eduard H. Müller
28. Paul Neumark
29. H. & F. Neumark
30. J. H. Offermann
31. Heinrich Pisko
32. Plyš a Krim spol. s r. o. / Plüsch und Krimmer G.m.b.H.
33. Bedřich Redlich / Friedrich Redlich
34. Bratří Samkové / Br. Samek
35. K. Samek
36. Paul Saxl
37. Moritz Fr. Schiller
38. Adolf Schmal
39. Bratří Schöllerové / Gebr. Schoeller
40. Skene & Co.
41. Továrna na sukna Karel Steindler
42. Schwarz a spol. / Schwarz & Co.
43. Br. Šťastní / Br. Stiassni
44. Tuchfabrik A.G.
45. Spojené továrny na plš / Vereinigte Filzfabriken Giengen, A.D. Breng
46. Verneřický textilní průmysl v Brně, a. s. / Wernerstädter Textilindustrie A.G. in Brünn
47. Sdružené továrny vlněného zboží, a. s. / Vereinigte Schafwollwarenfabriken, A.G.
48. Siegmung Wallner
49. Adolf Weinberger
50. Weiss & Hanak
51. Továrna na výrobu vlněných látek August Mährischl, a. s. / Wollwarenfabrik August Mährischl, A.G.
52. Společnost pro vlnářský průmysl v Brně / Wollwaren-Industrie-Gesellschaft in Brünn
53. David Zeigler

Editor Petra Mertová
Jazyková korektura Sandra Strapková
Překlady Vilma Mikésková a Marie Maliňáková
Sazba Dagmar Hejduková a Martina Deissová Víchová
Supervize bibliografických citací Naděžda Urbánková
Fotografie Eva Řezáčová (Technické muzeum v Brně),
Microna Kuřim (skeny textilních vzorníků),
Archiv města Brna. Publikované fotografie zob-
razují sbírkové předměty ze sbírky Technického
muzea v Brně a ze sbírky Muzea města Brna.
Archiválie jsou publikovány s laskavým
svolením Archivu města Brna.

Tisk Tiskárna Jiří Kudrna, Brno
Vydání První
Publikaci recenzovali Andrea Březinová a Karel Sklenář
Náklad 300 kusů

www.tnbrno.cz

© Technické muzeum v Brně, Brno 2021
ISBN 978-80-87896-92-1

VÝSTAVA

Vlněná elegance první republiky /
Woolen Elegance of the First Republic

27. 10. 2020 – 27. 6. 2021

Technické muzeum v Brně

Námět a scénář	Petra Mertová
Na scénáři se podíleli	Žaneta Kubingerová a Ondřej Merta
Grafika výstavy	Martina Deissová Víchová
Doprovodné programy k výstavě	Alena Najbertová a Lucie Němcová Klusáčková
Překlad	Vilma Mikéšková, Marie Maliňáková
Příprava exponátů pro výstavu	Metodické centrum konzervace Technického muzea v Brně
Instalace výstavy	Oddělení Produkce výstav a provozu památek Technického muzea v Brně
Exponáty na výstavu zapůjčili	Muzeum města Brna, Salon první republiky, Jan Hošek a Moravská galerie v Brně
Archivní snímky	Ze sbírek Národního filmového archivu a Archivu České televize

KATALOG

Vlněná elegance první republiky

Petra Mertová (ed.)
Aleš Vyskočil
Bohumír Smutný
Sylvie Zouharová Dyková
Žaneta Kubingerová
Michaela Ryšková
Hynek Zbranek
Naděžda Urbánková
Petr Svoboda

Brno
Technické muzeum v Brně

2021

Výstava s odborným katalogem *Vlněná elegance první republiky* vznikly na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Technické muzeum v Brně poskytované Ministerstvem kultury ČR.

OBSAH

- 007 **01** Poslání a cíle výstavního projektu Vlněná elegance první republiky
Petra Mertová
- 013 **02** Textilní průmysl a meziválečné Brno
Aleš Vyskočil
- 023 **03** Sortiment brněnských firem v meziválečném období pohledem na podmínky výroby
a obchodu
Petra Mertová
- 035 **04** Profesní organizace podnikatelů ve vlnářském průmyslu v meziválečném období
v Československu a zejména v Brně
Bohumír Smutný
- 047 **05** Elegance a styl první republiky. Brněnské krejčovské salony
Sylvie Zouharová Dyková a Žaneta Kubingerová
- 059 **06** Stopy vlnářské historie v současném Brně. Pohled památkové péče
Michaela Ryšková
- 067 **07** Textilní průmysl a industriální archeologie
Hynek Zbranek
- 077 **08** Role analogové fotografie v historickém bádání a při přípravě výstavy
Vlněná elegance první republiky
Naděžda Urbánková
- 089 **09** Zapomenutý příběh brněnských rodáků Margarety Stiassné a Arthura Schüllera
Petr Svoboda
- 095 **10** Výběrový katalog vystavených exponátů / Selected Catalog of Exhibits /
Ausgewählter Ausstellungskatalog
- 131 **11** Anotace / Summary / Annotation
- 139 **12** Použité zdroje / Used Sources / Verwendete Quellen

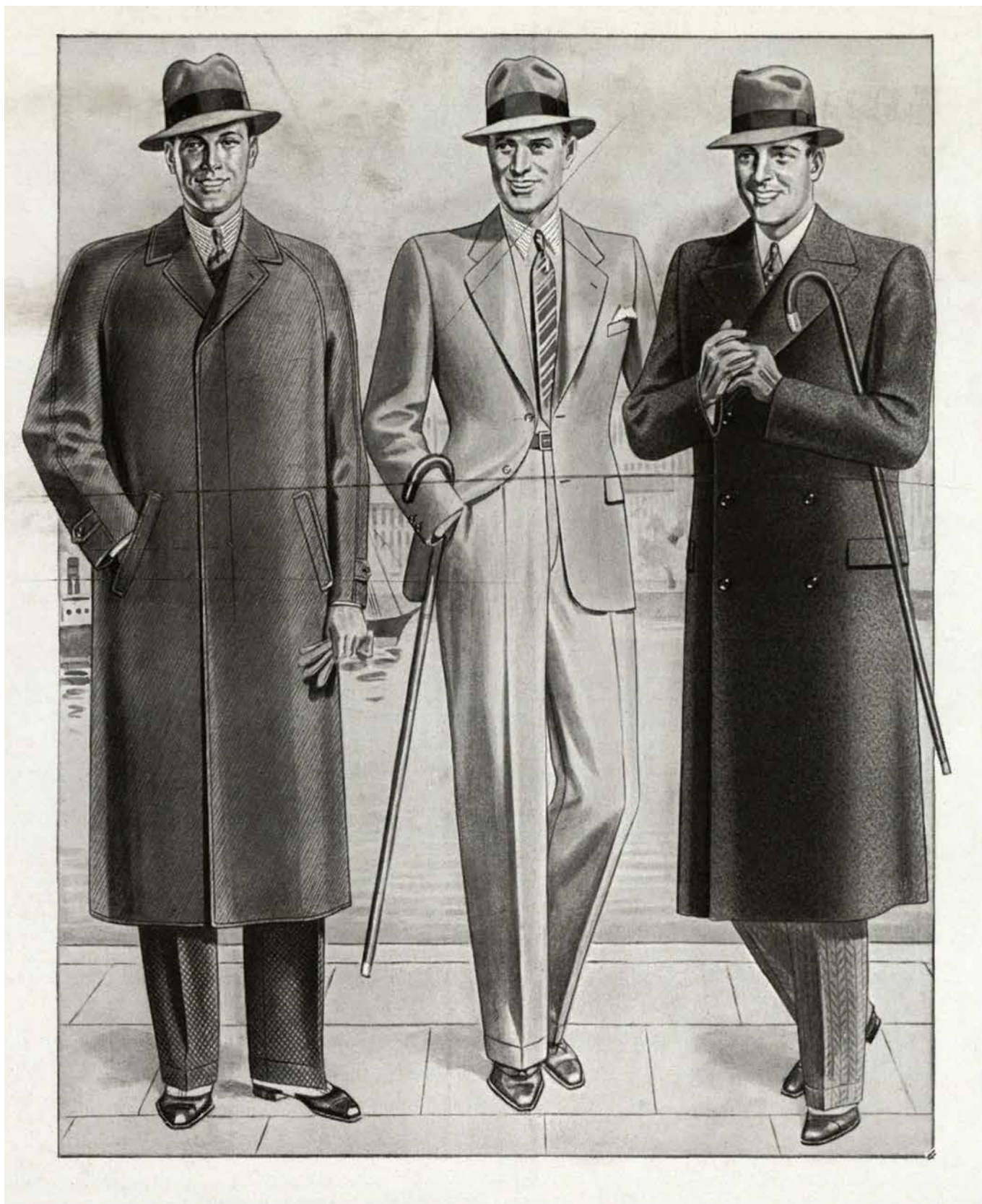

POKLADNA
KASSA

PETRA MERTOVÁ

POSLÁNÍ A CÍLE VÝSTAVNÍHO PROJEKTU VLNĚNÁ ELEGANCE PRVNÍ REPUBLIKY

Současná podoba evropské společnosti, její vědomostní i ekonomický kapitál, je výsledkem technických, společenských i ekonomických změn, které podnítilo období industrializace zahájené objevem parního stroje. Ačkoliv průmyslová výroba už dnes není doménou západního světa, dokonce lze říci, že její těžiště se od třetí třetiny 20. stol. posunulo do Asie, je stále důležitým prvkem pro zabezpečení prosperity naší společnosti. Proměna evropské společnosti z průmyslové v postprůmyslovou nezůstala bez povšimnutí paměťovými institucemi.¹ Ty si uvědomily, že je potřebné dokumentovat nejen vývoj oborů ale i samotného území, v němž se výrobní aktivity realizovaly či stále realizují. K tomu přistupují také vztahy, navázané na výrobu a provoz výrobních areálů.² Do dnešních dnů se podařilo realizovat řadu prezentačních počínů, kdy byly veřejnosti prezentovány průmyslové areály, výrobní objekty či úspěchy odvětví, která byla v minulosti významnými zdroji ekonomické prosperity sledovaných oblastí nebo zásadním způsobem ovlivnila urbanismus či společenské klima dané lokality.³ Téma jako zánik průmyslových odvětví, opouštění výrobních lokalit a budov, stejně jako otázka jejich dalšího využití rezonují v západní společnosti již od 60. let 20. stol. Zásluhou zejména tzv. industriální archeologie se je postupně podařilo dostat do odborného diskursu, včetně pohledu na sociální a historický kontext.⁴ U nás se industriálnímu dědictví dostalo poprvé pozornosti až v 70. letech 20. stol.

Módní siluety pánského obleku. Detail ze vzorníku obchodního domu Silesia, Krnov. 40. léta 20. stol. 08.60-245

V případě Brna se mezi důležité výrobní odvětví řadil textilní průmysl, který mu přinesl ekonomický a společenský potenciál, jež následně využily i další obory jako např. strojírenství. Rozvoj vlnářství se odehrával v několika fázích během časového období od konce 18. stol. až do

závěru století dvacátého. Díky průmyslovému rozvoji se město postupně rozrůstalo a mohutnělo co do počtu obyvatel. To se projevilo na překotném růstu předměstí Brna (postupně připojovaných k Brnu v roce 1850 a 1919), v ekonomickém potenciálu města a jeho obyvatel,

v jeho multikulturním i vzdělanostním ovzduší. Lze směle říci, že vlnářství přispělo k lepší dopravní obslužnosti, dostupnosti uhlí, vody či elektrické energie. Přerod odvětví odstartovaný v 90. letech 20. stol. minimalizoval rozsah vlnářství co do územního rozsahu, neboť tradiční výrobní prostory byly opuštěny ve prospěch moderního provozu v Brně-Černovicích (sídlo Nové Mosilany, a. s.).

Řada bývalých textílek stále stojí, i když neplní původní funkce, a jsou tak svědky historie města i jeho obyvatel.⁵ I když už dávno vlnářství nepatří mezi výrazné výrobní odvětví, které by zasahovalo do fungování města, stále je natolik významným fenoménem, na který by se nemělo zapomenout. Jistě má být předmětem studia a soudobá veřejnost by se měla pokusit pochopit zákonitosti jeho vývoje pro vlastní poučení. Je jen otázkou, jaké doklady se podaří do budoucna uchovat a jak je bude možné dále využívat.

V poslední době jsme svědky diskuze o stavebním fondu bývalých textílek, který dosud zůstal dochován, a je ohrožen demolicí (areál bývalé Mosilany, závod 1, na ul. Křenová) nebo jím podlehl, jako např. Vlněna (závod 01 u ul. Mlýnská, Přízova a Dornych; závod 02 u ul. Tkalcovská a Cejl). Lepší budoucnost před sebou mají bývalé soukromé vily a paláce vlnářské elity (např. Vila Tugendhat, Vila Stiassni, Vila Löw-Beer), které jsou veřejnosti přístupné a jejichž budoucnost je zajištěna v rámci kulturní nabídky města.

Vedle staveb jsou dalšími památkami dokumentujícími podobu vlnářství v Brně sbírkové předměty uchovávané v depozitářích brněnských muzeí, Moravské galerie a archivů. Zde se nachází mnoho artefaktů, které na své zhodnocení stále čekají. To nám stále zaručuje možnost poznání i objevování. Jednou skupinou z nich jsou technické pomůcky, stroje a vzorníkové knihy, tzv. Mustrbuchy, které opatruje Technické muzeum v Brně.⁶ V posledních letech jim byla věnována zvýšená pozornost, což vedlo k řadě publikačních výstupů⁷ a nyní i k uspořádání výstavy Vlněná elegance první republiky.

- 1 Muzejnictví projevilo zájem o techniku již na svém počátku, ale spíše ve vztahu k zemědělství, které bylo v dané době nositelem pokroku. První technické exponáty zemědělského charakteru sbíralo také bývalé Františkovo muzeum, dnes Moravské zemské muzeum. Stěžejní roli v pohledu na dědictví průmyslu měla evropská uměleckoprůmyslová muzea od 70. let 19. stol. Budovala nejen sbírky, ale také působila jako místa, kde mladí návrháři či řemeslníci mohli načerpat nové poznatky pro svůj obor. Další vlna zájmu o průmyslové dědictví na našem území je spojena se 70. lety 20. stol. Nejprve se tak stalo na půdě Technického muzea v Brně zásluhou Jiřího Mertý a Miroslava Berky, který v té době muzeum vedl a pochopil důležitost i novost tohoto tématu. V současnosti patří mezi lídry v dokumentaci této oblasti kulturního dědictví u nás ČVÚT v Praze, fakulta architektury (konkrétně Výzkumné centrum průmyslového dědictví), a Národní památkový ústav, ú. o. p. v Ostravě (konkrétně Metodické centrum průmyslového dědictví).
- 2 Ne vždy se dokumentaci a ochraně průmyslového dědictví věnují muzea. Například ve Spojeném království se průmyslovému dědictví a péči o něj věnují převážně dobrovolná sdružení, nadace či agentury (např. English Heritage, Conservation Areas Partnerships, agentura English Partnerships). Podobně je tomu i v Nizozemí, kde se soukromé organizace sloučily v roce 1982 do Federace technických památek Nizozemí – FIEN. Na půdě Německa pečují o velké technické dědictví vedle státních muzeí také spolky (např. muzea sdružená pod Sächsisches Industriemuseum v Saské Kamenici jsou spravována několika spolky). Příkladem domácí praxe je např. Důl Michal spravovaný Národním památkovým ústavem, ú. o. p. v Ostravě. K soukromým počínům patří např. zpřístupnění areálu ve Vítkovických železárnách a černouhelného dolu Hlubina pod křídly organizace Dolní oblast Vítkovice, z. s. či Spolek železniční historie Martinice v Krkonoších, který pečuje o železniční nádraží, trať i železniční vozidla.
- 3 Mezi ikonické prezentační počiny patří např. Ironbridge George Museums v Anglii, které prezentuje první litinový most v Anglii, krajinu a dobovou společenskou atmosféru. Viz www.ironbridge.org.uk. Téma muzealizace průmyslového dědictví zpracovala metodika MERTOVIÁ, Petra. *Metodika ochrany průmyslového dědictví muzejními prostředky*. Brno – Ostrava: Technické muzeum v Brně, 2019.

Výstava Vlněná elegance chtěla veřejnosti nabídnout neidealizovaný pohled na vlnářství perspektivou techniky a módy v meziválečném období. Odvětví v této době prošlo rychlou a bolestnou proměnou, která mu otevřela cestu k prosperitě, již ukončilo vypuknutí druhé světové války. Ačkoliv se zaměření výstavy může jevit jako protichůdné, jde vlastně o dvě strany jedné mince. Musíme si uvědomit, že ještě v éře první republiky patřily do základního i společenského šatníku oděvy z vlněných tkanin. Krejčovské salony i konfekční firmy hledaly pro svou tvorbu kvalitní výrobky a právě vlněné tkaniny z brněnských textilek hrály významnou

rolí v módní tvorbě období první republiky. Jednalo se o ověřené zboží nabízené v široké škále typů a vzorů. Jejich kvalita nebyla možná bez prvotřídní vlny ze zámoří a dokonale zvládnuté technologie ve všech stupních výroby, k čemuž dopomáhaly moderní stroje ale také zkušenosti zaměstnanců. Samozřejmostí byl široký rozhled majitelů továren či jejich zaměstnanců nejen v otázce technologie a finančnictví ale současně i v otázce vkusu odběratelů, stejně jako jejich úsilí po dosažení úspěchu na zahraničních trzích. S tím souvisela také rozvětvená síť kontaktů, obchodních zástupců a dopisovatelů.

Ukázka ze vzorníku firmy L. Auspitze dědicové s károvanou nabídkou. 30.-40. léta 20. stol. Sběrka TMB, inv. č. 08.60-317.

Výstava zmapovala proces výroby vlněných tkanin od surové vlny po poslední úpravy v továrnách i podmínky, za nichž podniky během první republiky fungovaly. Prostřednictvím vzorníků nastínila široké rozpětí nabídky – náročné vazby i neotřelé barevné kombinace, které dokázali místní desinatéři⁸ předkládat pro další a další sezóny. Poukázala na rozdíly v sortimentu jednotlivých továren, neboť každá firma byla specifická určitou nabídkou či specializací, jež ji odlišovala od konkurence, jako např. firma L. Auspitze vnukové, Paul Neumark, Bratři Schoellerové a další. Pohled na dobový sortiment byl doplněn také oddíly věnovanými módě a obchodu s vlněnými tkaninami. Jejich cílem bylo představit vývoj siluety a střihů, prostřednictvím originálních společenských oděvů z vlněných tkanin zapůjčených ze sbírky Muzea města Brna a Salonu první republiky, včetně několika replik z dobových látek. Podařilo se vystavit část dochovaného šatníku brněnského starosty (působil v letech 1935–1939) prof. Dr. Ing. Tech. Rudolfa Spacziera (nar. 1887, zemř. 1963), jež dokládá úroveň místních krejčovských salonů, jako např. K. Měcháček, A. Kalina a A. E. Hudec.

Jen nepřízní osudu se nepodařilo výstavu nabídnout veřejnosti v celé své délce, neboť současná epidemie koronaviru zavřela prostory muzea na dlouhé měsíce. Věříme, že katalog výstavy zůstane trvalým a hodnotným zástupcem výstavy.

- 4 Potřeba definovat hodnoty a postoje odborné veřejnosti kulturního sektoru vůči průmyslovému dědictví pro podporu snah o jeho zachování vedly k vytvoření Charty průmyslového dědictví, považované za základní mezinárodně platný dokument věnovaný definici, hodnotám, významu, výzkumu, udržování, zachovávání, vzdělávání, výchově, prezentaci a popularizaci průmyslového dědictví. Chartu průmyslového dědictví (Nizny Tagil Charter for industrial Heritage) formuloval v roce 2003 Mezinárodní výbor pro ochranu průmyslového dědictví (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage, TICCIH).
- 5 Mezi příklady konverzí patří např. bytový dům Moravan na Zábrdovické nebo Prádelna Otto Kuhna – dnes Stomatologická klinika nemocnice u sv. Anny.
- 6 Vzorníky jsou dochovány také ve fondu Moravského zemského archivu a ve sbírce Moravské galerie.
- 7 Sbírkové exponáty Technického muzea v Brně jsou součástí expozic např. ve Vile Löw-Beer, ve Vile Stiassni, v Muzeu města Brna. Byly zapůjčeny také na výstavu Moravský Manchester v Moravské galerii (2014–2015). Poznátky o vlnářství byly publikovány např. v knize RYŠKOVÁ, Michaela – MERTO VÁ, Petra. *Kulturní dědictví brněnského vlnářského průmyslu*. Ostrava, 2014; MERTO VÁ, Petra. *Textilní tvorba brněnských firem*. Strážnice 2015. MERTO VÁ, Petra. Firma Bedřich Redlich a Gerhard Lazari v Brně. In: SLABOTÍNSKÝ, Radek (ed.). *Technika a průmysl na Moravě ve 20. století pohledem historiků a muzejníků*. Brno 2020. Acta musei technici brunensis, sv. 18, s. 7–23. MERTO VÁ, Petra. Mathias Nowitzky a Wilhelm Hoffarth. Strojírenské firmy stojící u počátku tradice výroby barvicích aparátů pro textilní průmysl v Brně. In: ČAPKA, František – SLABOTÍNSKÝ, Radek – STÖHROVÁ, Pavla (eds.). *Hospodářské dějiny Moravy a Slezska. Vybrané kapitoly z 20. století*. Brno 2016. UR-BÁNKOVÁ, Naděžda a MERTO VÁ, Petra. Fotografie jako ikonografický pramen k historii industrializace Brna v období první republiky. (Na příkladu fotografií firmy Bratři Schoellerové). In: *Brno v minulosti a dnes*. Brno 2016, 29(1), 213–244.
- 8 Desinatéři se zabývali návrhem nové kolekce tkanin. Nejednalo se pouze o výtvarníky, ale orientovali se také v textilní technologii. Navrhovali tkaniny včetně použití konkrétní příze, přesné vazby, použití úprav atd. O zpracování jejich návrhu do konkrétní podoby se starali vzorkaři, kteří na základě technického návrhu zhotovili první vzorky na ručních strojích, tzv. renže.

SELECTED CATALOG OF EXHIBITS /
AUSGEWÄHLTER AUSSTELLUNGSKATALOG

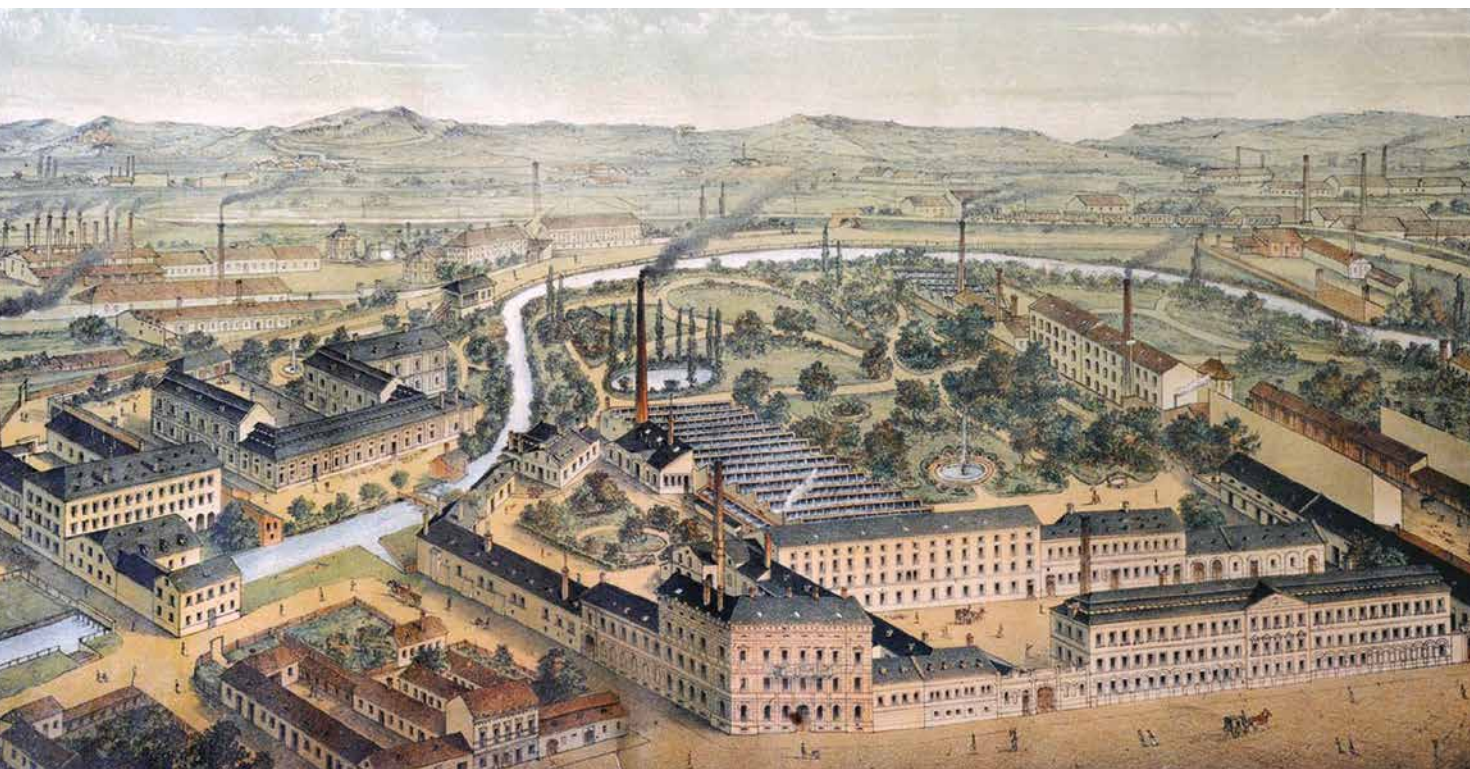
VÝBĚROVÝ KATALOG VYSTAVENÝCH EXPONÁTŮ

HISTORIE

V průběhu 18. stol. se na Moravě stalo nejvýznamnějším a ekonomicky úspěšným odvětvím textilnictví, zejména zpracování vlny. Rychle se přeorientovalo z cechovní rukodělné výroby do polohy manufakturní a posléze i tovární produkce. Rozvoj vlnářství v Brně stojí na základech, které položila Kaiserlich königliche privilegierte Tuch-Fabrique zu Brünn in Mähren, zvaná také Köffillerova manufaktura, jež zahájila činnost roku 1764 na dnešní ul. Lidická. Bývalí zaměstnanci manufaktury jako např. W. Mundy, J. H. Offermann, H. Hopf či J. G. Bräunlich se osamostatnili a založili vlastní manufaktury. Brno se díky nim a dalším úspěšným podnikatelům postupně vypracovalo do pozice předního centra vlnářství v Evropě. Od poloviny 19. století se již Brno euforicky přezdívalo rakouský či moravský Manchester. Rakouská monarchie byla přetavena 8. června 1867 do rakousko-uherské monarchie. V jejím rámci patřily naše země (Čechy, Morava i Slezsko) k nejprůmyslovější a tudíž i pokrokovým oblastem. Po 31. říjnu 1918, kdy se rozpadlo Rakousko-Uhersko, se toto průmyslové dědictví stalo ekonomickou základnou nově vzniklé Československé republiky. Brněnské vlnářství čekalo obtížné a jistým způsobem úspěšné období první republiky.

08.23-496

HISTORY

08.60-8

In Moravia it was textile industry, mainly wool processing, which became the most important and economically successful branch in the 18th century. It changed quickly from guild hand pro-

duce to manufacture and later even factory production. The development of wool industry in Brno is based on the Kaiserlich königliche privilegierte Tuch-Fabrique zu Brünn in Mähren, also called Köffiller manufacture, which started operation in 1764 in Lidická St. Its ex-employees, s. a. W. Mundy, J. H. Offermann, H. Hopf, or J. G. Bräunlich got independent and founded their own manufactures. Thanks to them and other successful entrepreneurs Brno gained gradually the position of the top centre of wool industry in Europe. From the middle of 19th century Brno was nicknamed euphorically Austrian or Moravian Manchester. Austrian monarchy was transformed into Austrian-Hungarian

08.23-495

Zřízení na soukenictví pro markrabství moravské, 1755. Papír.

Sbírka TMB, inv. č. 08.60-6.

Establishment of drapery for Moravian Margraviate, 1755. Paper.

Collection of TMB, i. n. 08.60-6.

Die Errichtung von neuen Verhältnissen in der Tuchindustrie auf dem Gebiet der Markgrafschaft Mähren,

1755. Papier. *TMB-Sammlung, I.-N.*

08.60-6.

Tovární budovy firmy Bratři Schoellerové, Brno, ul. Cejl, 30. léta 20. stol.

Autor neznámý. *Sbírka TMB, inv. č.*

08.60-142.

Painting with a view of the factory building of company Bratři Schoellerové, Brno, Cejl street, 1930s. Author

unknown. *Collection of TMB, i. n. 08.60-142.*

Das Bild mit Blick auf Fabrikgebäude der Firma Gebrüder Schoeller, Brünn, Str. Cejl. Um 1930. Unbekannter Autor. *TMB-Sammlung, I.-N.*

08.60-142.

Tovární budovy firmy Bratři

Schoellerové, Brno, ul. Cejl, 2. pol. 19.

stol. Autor neznámý. *Sbírka TMB, inv.*

č. 08.60-6.

Painting with a view of the factory building of company Bratři Schoellerové, Brno, Cejl street, 2nd half of 19th

ct. Author unknown. *Collection of TMB, i. n. 08.60-6.*

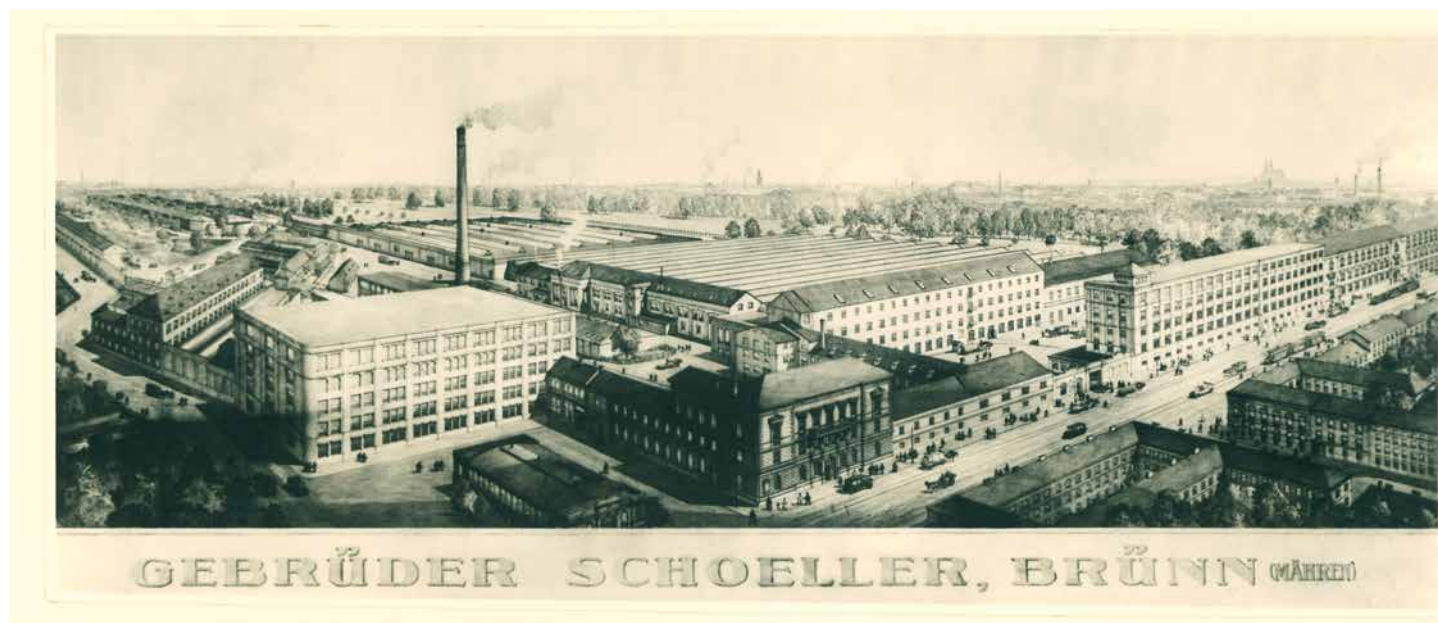
Das Bild mit Blick auf Fabrikgebäude der Firma Gebrüder Schoeller, 2. Hälfte des 19. Jhs. Brünn, Str. Cejl. Unbekannter Autor. *TMB-Sammlung, I.-N.*

08.60-6.

monarchy on 8th June 1867. Our lands (Bohemia, Moravia, Silesia) belonged to the most industrial and thus most progressive regions within. After 31st October 1918, which meant the destruction of Austria-Hungary, this industrial heritage formed the economic base of the newly founded Czechoslovakia. The Brno wool industry was facing a difficult and in a way successful period of the First Republic.

DIE GESCHICHTE

In Mähren wurde die Textilindustrie, insbesondere die Wollverarbeitung, zur wichtigsten und wirtschaftlich erfolgreichen Branche im 18. Jahrhundert. Sie nahm schnell eine Umstellung von der handgefertigten Zunftproduktion auf die Manufaktur- und zuletzt auch Fabrikproduktion. Die Entwicklung der Wollindustrie in Brünn beruht auf Grundlagen, die von der Kaiserlich-königlichen privilegierten Tuchfabrik zu Brünn in Mähren, genannt auch die Köffiller-Manufaktur, die ihre Tätigkeit im Jahr 1764 in der heutigen Lidická-Straße aufnahm, gestellt wurden. Ehemalige Angestellten der Manufaktur wie z. B. W. Mundy, J. H. Offermann, H. Hopf oder J. G. Bräunlich wurden selbständig und gründeten ihre eigenen Manufakturen. Brünn arbeitete sich allmählich dank ihnen und den anderen erfolgreichen Unternehmern zur Stellung des führenden Zentrums der Wollindustrie in Europa empor. Seit Mitte des 19. Jahrhunderts gab man der Stadt Brünn euphorisch einen Spitznamen österreichisches oder mährisches Manchester. Die Österreichische Monarchie wurde am 8. Juni 1867 in die Österreichisch-Ungarische Monarchie umgewandelt. In ihrem Rahmen gehörten unsere Länder (Böhmen, Mähren und Schlesien) zu den am meisten industriellen und somit auch den fortschrittlichen Gebieten. Nach dem 31. Oktober 1918, als die Österreichisch-Ungarische Monarchie zerfallen ist, wurde dieses Industrielle Erbe zur Wirtschaftsbasis für den neu entstandenen Tschechoslowakischen Staat. Eine schwierige und in gewisser Weise erfolgreiche Ära der Ersten Republik stand dem Wollhandel von Brünn bevor.

08.60-142

Cejch brněnských postřihovačů suken, kopie dle originálu, 2. pol. 17. stol. *Sbírka TMB, inv. č. 08.23-495.*

The stamp of Brno cloth cutters, a copy, 2nd half of 17th ct. *Collection of TMB, i. n. 08.23-495.*

Die Zunft der Brünner Tuchscherer, kopie, 2. Hälfte des 17. Jhs. *TMB-Sammlung, I.-N. 08.23-495.*

Počesávací štětka k vyčesávání vlasu na vlněných tkaninách. Dřevo, strbouly (hlávky) štětky soukenické (*Dipsacus sativus*), 1. pol. 19. stol. *Sbírka TMB, inv. č. 08.24-62.*

Carding brush for combing out fibres on woollen cloths. 1st half of 19th ct. *Collection of TMB, i. n. 08.24-62.*

Die Kardendistel zum Ausstoßen von Wollhaar am Wollgewebe. 1. Hälfte des 19. Jhs. *TMB-Sammlung, I.-N. 08.24-62.*

Pečetidlo brněnského tkalcovského cechu. Kopie dle originálu, 1840. *Sbírka TMB, inv. č. 08.23-496.*

The seal of Brno weaver's guild. A copy, 1840. *Collection of TMB, i. n. 08.23-496.*

Der Siegelstempel der Brünner Weberzunft. Kopie, 1840. *TMB-Sammlung, I.-N. 08.23-496.*

08.23-176

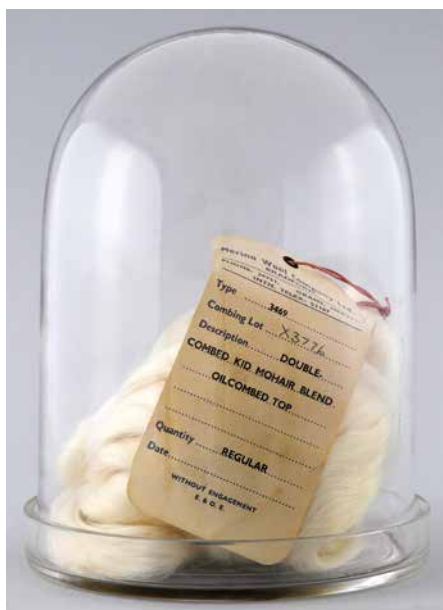
Pro podporu vzdělávání textilních zaměstnanců působila v Brně od roku 1852 Řemeslná škola, zřízená Obchodní a živnostenskou komorou. Po sedmi letech provozu byla přejmenována na Průmyslovou školu a od roku 1860 zde působila dokonce Vyšší tkalcovská škola. Tradice této školy sahají a do dnešních dnů.

TEACHING AIDS

The School of Crafts, established by the Chamber of Commerce and Trade, has been operating in Brno since 1852 to support the education of textile employees. After seven years of operation, it was renamed the Industrial School, and from 1860 there was even a Higher Weaving School. The traditions of this school go back to the present day.

LEHRMITTEL

Die von der Handels- und Gewerbekammer eingerichtete Handwerksschule ist seit 1852 in Brünn tätig, um die Ausbildung von Textillangestellten zu unterstützen. Nach siebenjähriger Betriebszeit wurde es in Industrial School umbenannt und ab 1860 gab es sogar eine Higher Weaving School. Die Traditionen dieser Schule reichen bis in die Gegenwart zurück.

08.00-22

08.70-25 | 08.70-38 | 08.70-28

Vzorník s desěny tkanin pro letní sezónu 1929. Katalog obsahuje tkaniny z vlněných česaných přízí. Tkaniny určeny pro pánské oděvy – obleky, kalhoty, volnočasové oděvy. Výrobce není označen. Papír, vlna. *Sbírka TMB, inv. č. 08.60-295.*

Swatch book with designs of fabrics for summer season 1929. The catalogue contains fabrics from worsted yarns. Fabrics designed for gentlemen's clothing – suits, trousers, casual clothes. The fabric manufacturer is not marked. Paper, wool. *Collection of TMB, i. n. 08.60-295.*

Das Musterbuch mit Angebot an Stoffen für die Sommersaison 1929. Der Katalog enthält Stoffe aus Wollkammgarnen. Stoffe für Herrenbekleidung – Anzüge, Hosen, Freizeitkleidung. Der Stoffhersteller ist nicht gekennzeichnet. Papier, Wolle. *TMB-Sammlung, I.-N. 08.60-295.*

Vzorkovnice přízí typu fresco z Nejdecké mykárny a přádelny vlny, a. s. Papír, vlna. Nejdek, okolo 1930. *Sbírka TMB, inv. č. 08.60-368.*

Swatch book of yarns of fresco type from Nejdecké mykárny a přádelny vlny, a. s. Paper, wool. Nejdek, around 1930. *Collection of TMB, i. n. 08.60-368.*

Das Musterbuch von Fresco-Garnen aus der Neudeker Wollkammerei und Kammgarnspinnerei, AG. Papier, Wolle. Nejdek, um das Jahr 1930. *TMB-Sammlung, I.-N. 08.60-368.*

Vzorkovnice barevných roun typu melange z Nejdecké mykárny a přádelny vlny, a. s. Papír, vlna. Nejdek, okolo 1930. *Sbírka TMB, inv. č. 08.60-367.*

Swatch book of colour fleeces of melange type from Nejdecké mykárny a přádelny vlny, a. s. Paper, wool. Nejdek, around 1930. *Collection of TMB, i. n. 08.60-367.*

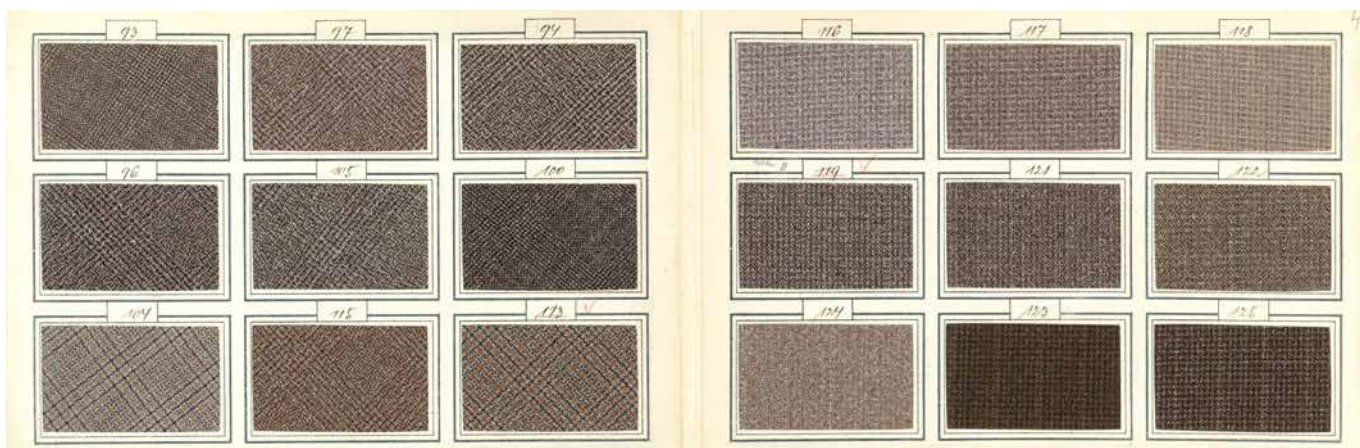
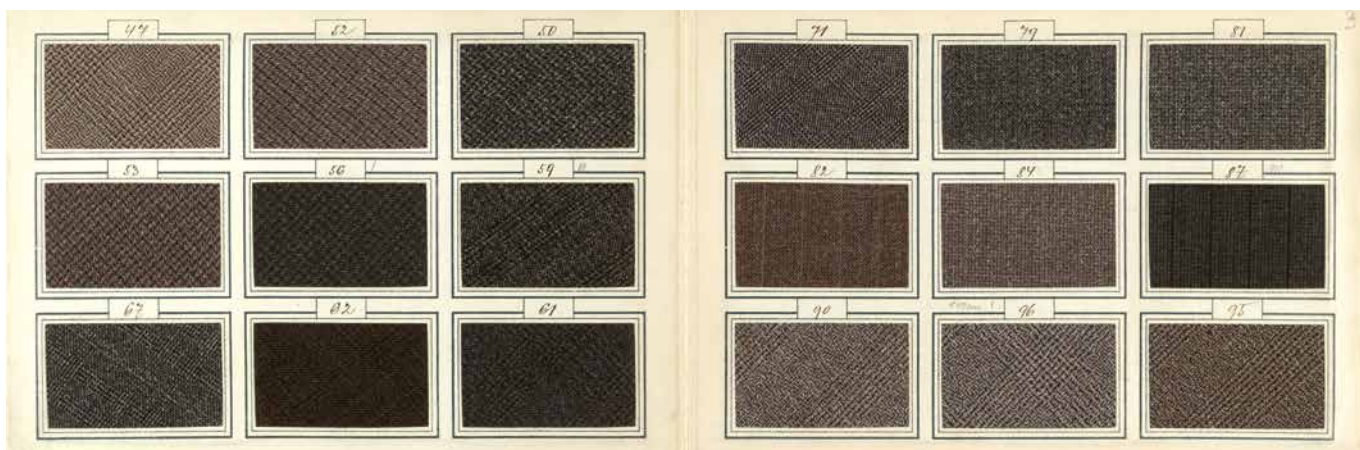
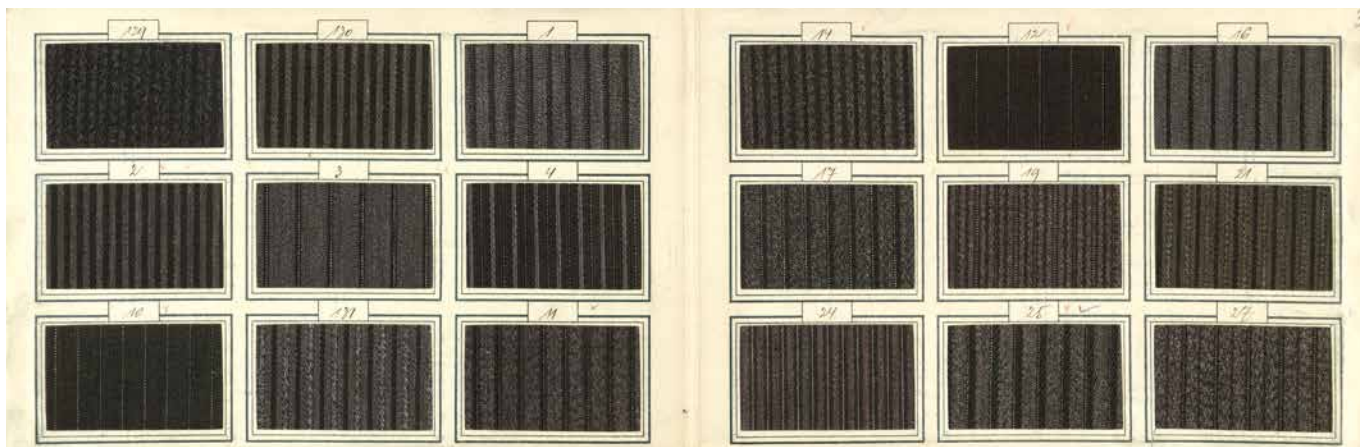
Das Musterbuch von Mélange-Garnen aus der Neudeker Wollkammerei und Kammgarnspinnerei, AG. Papier, Wolle. Nejdek, um das Jahr 1930. *TMB-Sammlung, I.-N. 08.60-367.*

Vzorník s nabídkou dámských vlněných látek z brněnských firem pro zimní sezónu 1931/32. Papír, vlna. *Sbírka TMB, inv. č. 08.60-262.*

Swatch book with offer of ladies' wool fabrics from Brno companies for winter season 1931/32. Paper, wool. *Collection of TMB, i. n. 08.60-262.*

Das Musterbuch mit Angebot der Damen Wollstoffen von den Brüner Firmen für die Wintersaison 1931/32. Papier, Wolle. *TMB-Sammlung, I.-N. 08.60-262.*

08.60-246
08.60-250
08.60-250
08.60-250

Nabídkový katalog S. & F. 130 cm Montreal Marque deposs s nabídkou pánských oblekových tkanin. Vzorník obsahuje kalhotové tkaniny z česaných přízí. Papír, vlna. Výrobce neznámý. 30. léta 20. stol. *Sbírka TMB, inv. č. 08.60-246.*

Offer catalog S. & F. 130 cm Montreal Marque deposs with an offer of gentlemen's suit fabrics. The swatch contains trouser fabrics from worsted yarns. Paper, wool. Manufacturer unknown. 1930s. *Collection of TMB, i. n. 08.60-246.*

Angebotskatalog S. & F. Erika 130 cm Montreal Marque deposs mit einem Angebot an Herrenanzugstoffen. Das Muster enthält Hosenstoffe aus gekämmten Garnen. Papier, Wolle. Hersteller unbekannt. 30er Jahre des 20. Jhs. *TMB-Sammlung, I.-N. 08.60-246.*

Nabídkový katalog S. & F. 124 cm Erika s nabídkou pánských oblekových tkanin. Tkaniny z česaných přízí vhodné pro vycházkové obleky. Papír, vlna. Výrobce neznámý. 30. léta 20. stol. *Sbírka TMB, inv. č. 08.60-250.*

Offer catalog S. & F. 124 cm Erika with an offer of gentlemen's suit fabrics. Fabrics of worsted yarn suitable for lounge suits. Paper, wool. Manufacturer unknown. 1930s. *Collection of TMB, i. n. 08.60-250.*

Der Angebotskatalog S. & F. 124 cm Erika mit einem Angebot an Herrenanzugstoffen. Gewebe aus gekämmtem Garn, geeignet für Wanderanzüge. Papier, Wolle. Unbekannter Hersteller. 30er Jahre des 20. Jhs. *TMB-Sammlung, I.-N. 08.60-250.*

36477

Žaket. Jemná vlněná počesaná tkanina. Zhotovil Josef Kučera, Jevíčko. Vlněná česaná tkanina. 30. léta 20. stol. *Sbírka Muzea města Brna, inv. č. 36477.*

Black morning coat made of wool combed fabric. Was made by Josef Kučera, Jevíčko. 1930s. *Lent by Brno city museum, i. n. 36477.*

Das Jackett aus feingekämmtem Wollstoff wurde von Josef Kučera, Jevíčko angefertigt. 1930er Jahre. *Die Sammlung des Stadtmuseums Brünn, I.-N. 36477.*

Žaket. Pro prof. Ing. Dr. Techn. R. Spaziera (1887–1963) zhotovil salon Karel Pilnáček, Brno. Vlněná česaná tkanina. 30. léta 20. stol. *Sbírka Muzea města Brna, inv. č. 10.427.*

Morning coat. For prof. Ing. Dr. Techn. R. Spazier (1887–1963) was made by Karel Pilnáček, Brno. Worsted fabric, 1930s. *Collection of Brno City Museum, i. n. 10.427.*

Das Jacke. Für prof. Ing. DR. Techn. R. Spazier (1887–1963) wurde von Karel Pilnáček, Brünn hergestellt. Gekämmtes Wollgewebe. 1930er Jahre. *Sammlung des Stadtmuseums Brünn, I.-N. 10.427.*

10.427

Žaket. Pro prof. Ing. Dr. Techn. R. Spaziera (1887–1963) zhotovil Karel Měcháček, Brno. 30.–40. léta 20. stol. *Sbírka Muzea města Brna, př. č. 44/1991.*

Morning coat. For prof. Ing. Dr. Techn. R. Spazier (1887–1963) was made by Karel Měcháček, Brno. 1930s–1940s. *Collection of Brno City Museum, i. n. 44/1991.*

Das Jackett wurde für Prof. Ing. DR. Techn. R. Spazier (1887–1963) von Karel Měcháček angefertigt, Brünn. 30er-40er Jahre des 20. Jhs. *Die Sammlung des Stadtmuseums Brünn, I.-N. 44/1991.*

Frak. Pro prof. Ing. Dr. Techn. R. Spaziera (1887–1963) zhotovil salon Augustin Kalina, Brno. Vlněná česaná tkanina. Brno, 1936. *Sbírka Muzea města Brna, př. č. 44/1991.*

Tailcoat. For prof. Ing. Dr. Techn. R. Spazier (1887–1963) was made by salon Augustin Kalina. Worsted fabric. Brno, 1936. *Collection of Brno City Museum, i. n. 44/1991.*

Der Frack. Für prof. Ing. DR. Techn. R. Spaziera (1887–1963) wurde von salon Augustin Kalina. Brno hergestellt, 1936. *Die Sammlung des Stadtmuseums Brünn, I.-N. 44/1991.* >>

44/1991

44/1991

04

Kopie dámského kostýmu dle dobového katalogu z roku 1935. Zhotoven z dochované originální látky brněnské výroby. Zhotovil a zapůjčil Salon první republiky. 04

A copy of ladies' suit according to the period catalogue from 1935.

Made of original preserved fabric of Brno production. Made and lent by the Salon první republiky. 04

Eine Kopie des Damenkostüms nach dem Zeitkatalog aus dem Jahr 1935.

Hergestellt aus erhaltenem Originalstoff der Brünnner Produktion. Geliehen vom Salon první republiky. 04

Dámský plášť z vlněného žoržetu.

Neznámý tvůrce, 1939. Zapůjčil Salon první republiky. 05

Ladies' wool georgette coat. Manufacturer unknowh, 1939. Lent by the Salon první republiky. 05

Der Damenmantel aus Wolljersey.

Unbekannter Hersteller, 1939. Geliehen vom Salon první republiky. 05 >>

06 **Dámský plášť** (1927). Kopie dámského pláště z původní dochované originální vlněné látky brněnské produkce. Zapůjčil Salon první republiky. 06

Ladies' coat (1927). A copy of ladies' coat made of original preserved wool fabric of Brno production. Lent by the Salon první republiky. 06

Der Damenmantel (1927). Eine Kopie des Damenmantels aus dem original erhaltenen Originalstoff der Brünnner Produktion. Geliehen vom Salon první republiky. 06 >>

Šaty z hedvábného taftu a saténu.

Neznámý tvůrce, 1925. Zapůjčil Salon první republiky. 06

Dress of silk tafetta and satin. Manufacturer unknowh, 1925. Lent by the Salon první republiky. 06

Das Kleid aus Seidensatin und Taft.

Unbekannter Hersteller, 1925. Geliehen vom Salon první republiky. 06 >>

05

06

VÝSTAVA / EXHIBITION /
AUSSTELLUNG
27. 10. 2020 – 27. 6. 2021
Technické muzeum v Brně / Technical Museum in Brno /
Das Technische Museum in Brno

ANOTACE

POSLÁNÍ A CÍLE VÝSTAVNÍHO PROJEKTU VLNĚNÁ ELEGANCE PRVNÍ REPUBLIKY

Petra Mertová

Výstava Vlněná elegance chtěla veřejnosti nabídnout neidealizovaný pohled na brněnské vlnářství perspektivou techniky a módy v období první republiky. Odvětví v této době prošlo rychlou a bolestnou proměnou, která mu otevřela cestu k prosperitě, již ukončilo vypuknutí druhé světové války. Výstava zmapovala proces výroby vlněných tkanin od surové vlny po poslední úpravy v továrnách i podmínky, za nichž podniky během první republiky fungovaly. Prostřednictvím vzorníků nastínila široké rozpětí nabídky – náročné vazby i neotřelé barevné kombinace, které dokázali místní desinatéři předkládat pro další a další sezóny. Poukázala na rozdíly v sortimentu jednotlivých továren, neboť každá firma byla specifická určitou nabídkou či specializací, jež ji odlišovala od konkurence, jako např. firma L. Auspitze vnukové, Paul Neumark, Bratři Schoellerové a další. Pohled na dobový sortiment byl doplněn také oddíly věnovanými módě a obchodu s vlněnými tkaninami. Jejich cílem bylo představit vývoj siluety a střihů, prostřednictvím originálních společenských oděvů z vlněných tkanin zapůjčených ze sbírky Muzea města Brna a Salonu první republiky, včetně několika replik z dobových látek. Podařilo se vystavit část dochované toalety brněnského starosty (1935–1939) prof. Dr. Ing. Tech. Rudolfa Spacziera (nar. 1887, zemř. 1963), jež dokládá úroveň místních krejčovských salonů jako např. K. Měcháček, A. Kalina a A. E. Hudec.

Klíčová slova: Brno, vlnářství, výstava Vlněná elegance, móda, vlnářské tkaniny, 1918–1938.

MISSION AND GOALS OF THE EXHIBITION PROJECT WOOLLEN ELEGANCE OF THE FIRST REPUBLIC

Petra Mertová

The exhibition Woollen Elegance aimed at offering the public non-idolized view of Brno wool industry in the perspective of technology and fashion during the First Republic period. The industry went then through quick and painful change, which opened it a way to prosperity and was ended with the outbreak of World War II. The exhibition mapped out the process of the production of woollen fabrics from raw wool to the last treatment in the factories, as well as conditions under which the companies worked during the First Republic. The swatch books presented the wide range on offer – demanding weaves and unusual colour combinations which local designer mastered to present for more and more seasons. The differences in assortment of individual factories were pointed out, since each company was unique in its particular offer or specialization which distinguished it from the competition, such as the company L. Auspitze vnukové, Paul Neumark, Bratři Schoellerové and others. The view of period assortment was supplemented with parts devoted to fashion and trade with woollen fabrics. Their goal was to introduce the development of silhouette and cuts with original formal garments made from woollen fabrics borrowed from the collection of Muzeum města Brna and Salon první republiky, including several replicas made from period fabrics. We managed to exhibit parts of preserved garment of Brno Mayor (1935–1939) – prof. Dr. Ing. Tech. Rudolf Spaczier (1887–1963), which prove the high level of local bespoke tailoring, such as K. Měcháček, A. Kalina and A. E. Hudec.

Keywords: Brno, wool industry. Woollen Elegance, fashion, woollen fabrics, 1918–1938.

AUFGABEN UND ZIELE DES AUSSTELLUNGSPROJEKTES DIE ELEGANZ AUS WOLLE IN DER ZEIT DER ERSTEN REPUBLIK

Petra Mertová

Die Ausstellung Die Eleganz aus Wolle hatte sich das Ziel gesetzt, einen unidealisierten Blick auf den Brünner Wollhandel durch die Technik- und Mode-Perspektive in der Zeit der Ersten Republik der Öffentlichkeit zu bieten. In dieser Zeit erfuhr die Branche einen schnellen und schmerzhaften Wandel, der ihr den Weg zur Prosperität öffnete. Dieser Aufschwung wurde durch den Ausbruch des Zweiten Weltkriegs beendet. Die Ausstellung erfasste den Fertigungsablauf von Wollgeweben von der Rohwolle bis zur letzten Ausrüstung in den Fabriken und die Bedingungen, unter denen Betriebe in der Zeit der Ersten Republik agierten. Durch Musterbücher skizzierte sie eine breite Angebotsspanne – aufwändige Bindungen und ungewohnte Farbkombinationen. Lokale Designer vermochten, dieses abwechslungsreiche Angebot in den hintereinander folgenden Saisons vorzulegen. Sie wies auf Sortimentsunterschiede in den einzelnen Fabriken hin, denn jede Firma war durch ein bestimmtes Angebot oder ihre Spezialisierung spezifisch, wodurch sie sich von ihrer Konkurrenz – wie z. B. die Firma L. Auspitz Enkel, Paul Neumark, Brüder Schoeller und weitere – unterschied. Der Blick auf das zeitgemäße Sortiment wurde

POUŽITÉ ZDROJE

POSÍLÁNÍ A CÍLE VÝSTAVNÍHO PROJEKTU VLNĚNÁ ELEGANCE PRVNÍ REPUBLIKY

Petra Mertová

Literatura

- MERTO VÁ, Petra. Firma Bedřich Redlich a Gerhard Lazari v Brně. In: SLABOTÍNSKÝ, Radek (ed.). *Technika a průmysl na Moravě ve 20. století pohledem historiků a muzejníků*. Brno: Technické muzeum v Brně, 2020. Acta musei technici brunensis, sv. 18.
- MERTO VÁ, Petra. *Metodika ochrany průmyslového dědictví muzejními prostředky*. Brno: Technické muzeum v Brně a Ostrava: Národní památkový ústav, 2019.
- MERTO VÁ, Petra. *Textilní tvorba brněnských firem*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2015.
- MERTO VÁ, Petra. Mathias Nowitzky a Wilhelm Hoffarth. Strojírenské firmy stojící u počátků tradice výroby barvicích aparátů pro textilní průmysl v Brně. In: ČAPKA, František – SLABOTÍNSKÝ, Radek – STÖHROVÁ, Pavla (eds.). *Hospodářské dějiny Moravy a Slezska. Vybrané kapitoly z 20. století*. Brno: Technické muzeum v Brně, 2016. Acta musei technici brunensis, sv. 14.
- RYŠKOVÁ, Michaela – MERTO VÁ, Petra. *Kulturní dědictví brněnského vlnářského průmyslu*. Ostrava: Národní památkový ústav v Ostravě, 2014.
- URBÁNKOVÁ, Naděžda – MERTO VÁ, Petra. Fotografie jako ikonografický pramen k historii industrializace Brna v období první republiky. (Na příkladu fotografií firmy Bratři Schoellerové). *Brno v minulosti a dnes*. Brno: Archiv města Brna, 2016, 29(1), 213–244.

TEXTILNÍ PRŮMYSL A MEZIVÁLEČNÉ BRNO

Aleš Vyskočil

Prameny

Archiv města Brna, fond U 9 Sběrka map a plánů, sign. KAT 21, sign. M 1.

Literatura

- BARTOŠ, Josef – TRAPL, Miloš. *Svobodný stát a okupace*. Dějiny Moravy 4. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2004.
- BAUER, Lubomír. K historii textilní výroby a průmyslu na Brněnsku. In: *Sborník Technického muzea v Brně*. Brno: Technické muzeum v Brně, 1985, s. 96–119.
- Historie a současnost podnikání na Brněnsku*. Žehušice: Městské knihy, 2005.
- JANÁK, Jan. *Hospodářský rozmach Moravy 1740–1918*. Dějiny Moravy. Díl 3/1. Brno: Muzejní a Vlastivědná společnost v Brně, 1999. Vlastivěda Moravská. Země a lid. Nová řada, sv. 7.
- RYŠKOVÁ, Michaela – MERTO VÁ, Petra. *Kulturní dědictví brněnského vlnářského průmyslu*. Ostrava: Národní památkový ústav v Ostravě, 2014.
- RYŠKOVÁ, Michaela. *Brnem textilním. Brno's textile heritage*. Ostrava: Národní památkový ústav, 2018.
- SMUTNÝ, Bohumír. *Brněnští podnikatelé a jejich podniky 1764–1948. Encyklopedie podnikatelů a jejich rodin*. Brno: Archiv města Brna, 2012.
- SMUTNÝ, Bohumír. Moravský Manchester. Historie textilního průmyslu v Brně 1764–2014. In: BŘEZINOVÁ, Andrea – ZAPLETAL, Tomáš (eds.). *Brno – moravský Manchester*. Brno: Moravská galerie, 2014, s. 14–35.
- PEŇÁZ, Josef. *Popis města Brna ke soutěži na regulační plán 1926*. Brno: Město Brno, 1926.
- PĚTERKA, Otakar. Vzdělání města Brna a jeho obyvatelstvo. In: KOŽÍŠEK, Alois V. *Brno. Město a okolí. K dvacátému výročí naší samostatnosti a dvaceti let českého Brna*. Brno: [b. n.], 1938, s. 14–35.
- Popis města Brna ke soutěži na dopravně-komunikační plán*. Brno: Město Brno, 1933.
- Vlnářská centra Evropy. Brno – Jihlava. Od počátků do 20. století*. Brno: Archiv města Brna, 2008.
- VYSKOČIL, Aleš. *Brno. III. díl. Průmyslové město*. Praha: Paseka, 2014.
- VYSKOČIL, Aleš – SVITÁK, Zbyněk. *Křenová. Příběh brněnské ulice*. Brno: Archiv města Brna, 2018.

MZA v Brně, fond H 951 Svaz moravských průmyslníků Brno (1917) 1919–1938, inventář H. Krystýnkové z roku 1999.
MZA v Brně, fond H 953 Spolek moravskoslezských vlnářských průmyslníků Brno 1885–1941, inventář H. Krystýnkové z roku 1996.
MZA v Brně, fond H 954 Ústřední svaz československého průmyslu, územní skupina Brno 1924–1948, inventář H. Krystýnkové z roku 1997.

Literatura

JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: SPN, 1989, s. 334–335.
JANÁK, Jan. *Hospodářský rozmach Moravy 1740–1918*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1999. Vlastivěda moravská, Země a lid, nová řada, svazek 7.
SMUTNÝ, Bohumír. K vývoji kartelových organizací československých přádelen lnu v období 1918–1938. I. setkání historiků textilního a oděvního průmyslu. In: *Z dějin textilu*. Supplementum 4. Ústí nad Orlicí: Výzkumný ústav bavlnářský, 1985, s. 138–142.
SMUTNÝ, Bohumír. Československé družstvo pro nákup a prodej juty, zaps. spol. s r. o., Praha, v letech 1930–1938. Příspěvky k dějinám jutařského průmyslu v českých zemích. In: *Lnářský průmysl – Příspěvky k dějinám*. Supplementum 7. Trutnov: Lnářský průmysl, o. ř., 1986, s. 37–46.
SMUTNÝ, Bohumír. Nákupní společenstvo československých přádelen lnu, spol. s r. o. a jeho nástupci v letech 1935–1945. Podnikání a podnikatelé v dějinách východních Čech. In: *Dissertationes historicae*. Hradec Králové: Historický klub, 2002, 8, 51–78.
SMUTNÝ, Bohumír. *Brněnští podnikatelé a jejich podniky 1764–1948. Encyklopedie podnikatelů a jejich rodin*. Brno: Statutární město Brno a Archiv města Brna, 2012.
Kolektiv autorů. *Historie a současnost podnikání na Brněnsku*. Žehušice: Městské knihy, 2005.

ELEGANCE A STYL PRVNÍ REPUBLIKY. BRNĚNSKÉ MÓDNÍ SALONY.

Sylvie Zouharová Dyková / Žaneta Kubingerová

Literatura

BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Grada Publishing, 2013.
KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918–1938)*. I–III. Praha: Libri, 2003.
KYBALOVÁ, Ludmila. „Od zlatých dvacátých“ po Diora. Praha: Lidové noviny, 2009.
KUMPAN, Josef. *Novodobá stříbová technika pánského krejčovství: Kumpanova původní soustava*. 3. nově zpracované vydání. Brno: vl. nákl., 1941.
MÁCHALOVÁ, Jana. *Móda 20. století*. Praha: Lidové noviny, 2003.
MERTOVIÁ, Petra. *Textilní tvorba brněnských firem*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2015.
SKARLANTOVÁ, Jana. *Diskrétní elegance. Móda mezi válkami*. Praha: Motto, 2017.
UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda 1918–1939. Elegance první republiky*. Praha: Olympia, 1996.
UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda 1870–1918. Od valčíku po tango*. Praha: Olympia, 1997.
URBÁNKOVÁ, Eva. Brněnské módní salony dvacátých let a jejich reflexe v dobových kulturních časopisech. In: *Bulletin Moravské galerie v Brně*. Č. 70. 2014, s. 56–57.
URBÁNKOVÁ, Eva. *Recepte módní tvorby v pražských a brněnských společenských a kulturních časopisech dvacátých let 20. století*. Brno 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy.

Periodika

Adresář Protektorátu Čechy a Morava pro průmysl, živnosti, obchod a zemědělství: Za použití úředních pramenů. Svazek II. Seznam adres: Morava. Praha: Rudolf Mosse, 1939.
Adressbuch von Groß-Brünn – Adresář Velkého Brna. Brno, 1923, 1925, 1934.
Krejčovská revue: ilustrovaný časopis pro praktické vedení pánské i dámské krejčí: živnosti. Praha: V. Kříž, 1926, 1.
Krejčovská revue: ilustrovaný časopis pro praktické vedení pánské i dámské krejčí: živnosti. Praha: V. Kříž, 1929, 4.
Lidové noviny, Brno: Lidová strana v Brně, 1918–1939.
Měsíc. Ilustrovaná společenská revue. Brno: Polygrafie, 1932–1935, 1–4.
Novodobé krejčovské učení: Ilustrovaný odborný časopis pro pánské a dámské krejčí, kteří chtějí vpřed. Brno: Josef Kumpan, 1937–1938.
Novodobé praktické krejčovské umění: Ilustrovaný časopis věnovaný odborníkům, poučení o teorii a praxi umění stříbačského pro pánské a dámské krejčí. Brno: Josef Kumpan, 1929–1936.
Moravská orlice.
Salon. Ilustrovaná revue pro modu, společnost, umění a příjemné věci života. Brno: Jan Hamáček, 1922–1924, 1–2.
Salon. Ilustrovaná revue pro modu, společnost, umění a příjemné věci života. Praha: B. Kilian, 1925–1930, 3–9.

STOPY VLNAŘSKÉ HISTORIE V SOUČASNÉM BRNĚ / POHLED PAMÁTKOVÉ PÉČE

Michaela Ryšková

BERAN, Lukáš. *Architekt Dr. Techn. Bruno Bauer: Bruno Bauer a industriální architektura v českých zemích*. V Praze: ČVUT, Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury, 2016.
FREUDENBERGER, Herman. *The Industrialization of a Central European City. Brno and the Fine Woollen Industry in the 18th Century*. Edington: Pasold Research Fund, 1977.

